

AB Üye Ülkelerinde Yürürlüğe Giren Telif Hakları ile Televizyon ve Radyo Programları Yönergeleri Hakkında Bilgi Notu

Selvi Eren, İKV Uzman Yardımcısı

17 Nisan 2019 tarihinde yürürlüğe giren Dijital Tek Pazar Telif Hakları Yönergesi ile Televizyon ve Radyo Programlarına İlişkin Yönerge'nin üye ülkelerin iç mevzuatlarına aktarılması için tanınan süre 7 Haziran 2021 tarihi itibarıyla doldu. Avrupa Komisyonu, 4 Haziran günü Telif Hakları Yönergesi'nin "Çevrimiçi içerik paylaşım hizmeti sağlayıcıları tarafından korunan içeriğin kullanımı" başlıklı 17'nci Maddesi'nin belirttiği hükümleri netleştirmek için bir yönlendirme tebliği yayımladı.

En temel haliyle iki yönerge, üye ülkeler arasındaki çevrimiçi içeriklere yönelik telif hakları farkını ortadan kaldırarak hem kullanıcılara AB genelinde aynı içeriklere ulaşabilme hakkı sunabilmeyi hem de içerik üreticilerinin haklarını korumayı hedefliyor. Dijital Tek Pazar kapsamındaki her iki yönergenin çevrimiçi platformların artan hacmine paralel olarak içeriklerin telif haklarını düzenleyen ve hak ihlallerine karşı ortak mekanizmalarla cevap veren bir sistem yaratması bekleniyor.

Yönerge taslaklarının tartışıldığı 2018 yılı ve 2019 yılının ilk çeyreğini kapsayan dönemde hem AP'de hem de AB ülkelerinde sunulan önerilere karşı tepkiler yükselirken; birçok AB vatandaşı özellikle telif hakları yönergesi içeriğini "sansür" yasası olarak tanımlamıştı. Sansür ve teknik aksaklıklara dair endişeleri gidermek için çabalayan Juncker Komisyonu, Dijital Tek Pazar girişiminde değerli bir mihenk taşı olacağı düşüncesiyle iki yönergenin hem içerik üreticilerinin hem de vatandaşların haklarını daha fazla koruyacağını atını çiziyordu.

Tepkilerin paralelinde Finlandiya, Hollanda, İtalya, İsveç, Lüksemburg ve Polonya'nın ret; Belçika, Estonya ve Slovenya'nın ise çekimser oy kullandığı Konsey oylamasından kıl payıyla geçebilen yönerge taslağı, AP'de ise 274'e karşı 348 oyla kabul edilmişti.

Üye ülkelerin iki yönerge içeriğini iç mevzuatlarına aktarabilmeleri için 2 yıllık bir süre öngören Avrupa Komisyonu, 7 Haziran 2021 tarihi itibarıyla ülkelerin kendisine bir durum raporu sunmasını bekliyor. Geçiş döneminin endişeleri gidermek ve mevzuat uyumlaştırma çalışmaları kapsamında yeni uygulamalara hazırlanmak için yeterli olduğuna inanan Komisyon, geçiş döneminin bitiminde 17'nci Madde hakkında üye ülkeleri doğru yönlendirmek adına bir tebliğ yayımladı. Endişelerin odağını oluşturan Dijital Tek Pazar Telif Hakları Yönergesi'ndeki 17'nci Madde'nin detaylarını açıklayan bu yönlendirme tebliği, çevrimiçi içerik paylaşımlarında telif haklarının korunması konusunda sıkılaştırılan kuralların uygulanmasında üye ülkelere rehberlik etmeyi amaçlıyor.

Yönergelerin Getirdiği 4 Temel Değişiklik

Öncelikli olarak Dijital Tek Pazar Telif Hakları Yönergesi'nin tartışmalı 17'nci Maddesi, kar amacı güden çevrimiçi platformların yayınladıkları içeriğin telif hakkı sahibinden izin alması gerekliliğini doğururken; kontrol mekanizmasını sıkılaştırarak içeriğin yayınlanma izni olup olmadığının sorgulanması için bir sistem oluşturulmasını zorunlu kılıyor. Bu şekilde platformun bir filtreleme sistemine sahip olması sağlanarak; hak

sahibinin ihlale karşı uyarıda bulunmasına gerek kalmadan lisanssız içeriklerin paylaşımı engelleniyor. Söz konusu filtreleme yöntemi kurulmasını sadece kar amacı güden çevrimiçi platformlara zorunlu kılan Yönerge, aynı şekilde olası hak ihlallerinin sorumluluğunu da platformların almasını sağlıyor.

Öte yandan lisanssız veya kara listedeki içeriklerin yayınlanması halinde çevrimiçi platformların kapasiteleri nezdinde iki grup belirlenerek; platformların sorumluluktan muaf olabilecekleri durumlar detaylıca açıklanıyor. Buna göre 3 yıldan kısa bir süredir aktif olan ve cirosu 10 milyon avronun altında kalan çevrimiçi platformlar, tespit edilen hak ihlalinin giderilmesi için çaba harcarsa herhangi bir cezaya tabi olmayacak. Ancak bu koşullarda “çaba harcama” tanımının net olarak ne anlama geldiği belirtilmiyor. 4 Haziran 2021 tarihli Yönlendirme Tebliği’nde bu tanımın içeriğinin üye ülkelere bırakıldığı ve tanım oluşturulurken tek önemli koşulun Telif Hakları Yönergesi ve özellikle 17’nci Madde’deki hedeflerin doğasına uyulması olduğu vurgulanıyor.

İkinci grupta yer alan yani 3 yıldan fazla aktif olan ve yıllık cirosu 10 milyon avroyu aşan çevrimiçi platformların hak ihlalleri tespit edilmesi halinde ise sorumluluktan muaf olması için daha karmaşık bir prosedür yürürlüğe girecek ve hak sahipleriyle birlikte içeriğin platformdan kaldırılması sağlanacak.

Filtreleme yöntemlerinde telif haklarının detaylı bir şekilde incelenmeyebileceği ve hatalar oluşarak sansüre varan sorunların ortaya çıkacağını belirten çevrimiçi platformlar, bu değişimi sürekli olarak eleştiriyor. Eleştirilerin haklı tarafını dikkate alarak süreçleri kesin kurallar altında yürütmek istemeyen ve oluşan hak ihlallerinden çevrimiçi platformların sorumlu olmayabileceği gerçeğini kabul eden Yönerge, iki taraflı mağduriyetlerin giderilmesinde iş birliği yapılması halinde çevrimiçi platformların cezadan muaf olmasını sağlıyor.

İkinci önemli değişiklik olarak Telif Hakları Yönergesi, metin ve veri madenciliği (*text and data mining*) konularında istisnalar tanıyan ve bilimsel amaçlar taşımak kaydıyla telif hakkı sahibinin rızası alınmadan kullanılmasına izin veriyor. Ancak bu haktan faydalanabilecek kuruluşlar açıkça sınırlandırılıyor: Üniversiteler, araştırma kuruluşları veya kültürel miras kurumları.

Aynı şekilde basın yayıncılarını (*press publishers*) bağlantılı hak sahibi olarak tanımlayan Dijital Tek Pazar Telif Hakları Yönergesi, bu yönüyle telif hakları kapsamını bir adım daha genişletiyor. Yönerge kapsamındaki üçüncü en büyük değişiklik olarak nitelendirilebilecek bu tanımla birlikte bilgi toplumu hizmet sağlayıcılarının paylaştıkları içerikler ile ilgili olarak basın yayıncılarına gelirlerinden ödeme yapması zorunluluğu getiriliyor.

Son olarak tartışmalı Telif Hakları Yönergesi ile birlikte yürürlüğe giren ve tamamlayıcı bir içeriğe sahip olan Televizyon ve Radyo Programları Yönergesi, programların AB genelinde yayınlanabilmesi için telif ve tüm ilgili haklarla ilgili düzenlemelerin kolayca yapılabilmesini sağlıyor. Dolayısıyla AB vatandaşlarının ortak televizyon radyo ve televizyon programlarına ulaşabilmesinin önünü açan Yönerge, kültürel çeşitliliği artırırken; bilgiye ulaşımı da coğrafi sınırlamalardan arındırarak. Program içeriklerinin yaygınlaştırılması sırasında içerik sahibi ve bağlantılı hak sahiplerinin korunmasının temel öncelik olduğu vurgulanan Yönerge’de bu önceliğin sorumluluğu içeriğin üretildiği üye ülkeye yükleniyor.